herpy

LEGUANER

## Western fence lizard

# *Sceloporus occidentalis*

*Sceloporus occidentalis* er en lille, hurtig og ruskællet øgle fra det vestlige USA, der sidder på sten, stammer og hegn i fuld sol. Hannen har blå pletter på bugen og struben, som han viser frem med armbøjninger. Arten bliver omkring 21 cm, er dagaktiv og lever af insekter. Den kræver en kraftig solplads, UVB, et rummeligt terrarie og et tætsluttende låg.

Familie: Phrynosomatidae  Tidligere navn: *Sceloporus longipes; Sceloporus smaragdinus*

## SPECIFIKATIONER

### DYRET

| | |
|---|---|
| Voksenstørrelse | **14-23 cm**<br>total længde inkl. hale |
| Levetid | **4-5 år** |
| Aktiv | **Dag** |
| Levevis | **Træboende, klippeboende og jordboende** |
| Biotop | **Klippeterræn og tempereret skov og eng** |
| Sværhedsgrad | **Øvet** |

### PASNING

| | |
|---|---|
| Min. terrarie | **80 × 40 × 40 cm**<br>L × B × H til 1 voksent dyr |
| Temperatur, dag | **27-28 °C** |
| Hotspot | **38-42 °C** |
| Temperatur, nat | **18-24 °C** |
| Luftfugtighed | **30-50 %** |
| Vand | **Vandskål** |
| UVB | **Nødvendig**<br>Ferguson-zone 3 |
| Vinterhvile | **8-12 °C**<br>8-12 uger |
| Kost | **Insekter** |
| Holdes | **Enkeltvis, parvis eller 1 han med flere hunner** |

### AVL

| | |
|---|---|
| Formering | **Æglæggende** |
| Kønsmoden | **12-24 mdr.** |
| Kuldstørrelse | **3-17 æg** |
| Kuld pr. år | **1-3** |
| Inkubation | **55-65 dage**<br>ved 27-30 °C |

### BESKYTTELSE OG PAPIRER

| | |
|---|---|
| CITES | **Ikke omfattet** |
| EU-bilag | **Ikke omfattet** |
| IUCN | **Ikke truet (LC)** |

Arten står hverken på CITES-listerne eller i EU's bilag A-D. Ingen leguaner eller andre arter i gruppen står på den danske liste over dyr, som private ikke må holde (bekendtgørelse nr. 1261 af 17.11.2015), og arten er ikke på EU's liste over invasive arter.

## Om arten

*Sceloporus occidentalis* er en lille, stærkt bygget øgle med store, overlappende skæl, der er kølede og ender i en lille spids. Det giver huden en ru overflade. Fra snude til kloak måler et voksent dyr 6-9 cm, og med hale er øglen omkring 21 cm. Hannerne kan nå knap 10 cm fra snude til kloak.

Farven er brun, grå eller sort med mørke pletter. Nogle dyr har lyse streger langs ryggen, og bagsiden af benene er gul til orange. Øglen er mørkest, når den er kold, og lysner, når den er varm. Hannen har blå, sortkantede pletter på siden af bugen og to blå felter på struben, ofte forbundet af et lyst bånd. Nogle hanner har blågrønne skæl på ryg og hale. Hunnen har svage eller ingen blå pletter og mørke tværbånd eller halvmåner på ryggen. Ungerne har lidt eller ingen blå farve. Hannerne har desuden en opsvulmet halerod og store porer på undersiden af lårene.

Arten deles i fem underarter, som afviger i udseende og udbredelse og blander sig, hvor områderne mødes. Dyr, der tilbydes som *S. occidentalis*, kan derfor have forskelligt udseende. Underarterne har ikke betydning for pasningen.

*S. occidentalis* er almindelig og mere synlig end de fleste andre øgler i sit område. Den er hurtig, bliver ikke tam, og halen går let af, hvis den gribes. Levetiden er ikke dokumenteret; 4-5 år er lånt fra *Sceloporus undulatus*.

## Udbredelse og levested

*Sceloporus occidentalis* lever i den vestlige del af Nordamerika. I USA findes den i Washington, Oregon, Californien, Nevada, det vestlige Utah og det sydlige Idaho. Mod syd går udbredelsen ind i den nordlige del af Baja California i Mexico og til øen Isla de Cedros.

Arten findes fra havets overflade til ca. 3.300 m over havet. Den undgår de hårdeste ørkener og findes ofte nær vand. En enkelt bestand uden for området i British Columbia i Canada kan skyldes udsætning, men kan også være naturlig. Den vises ikke på kortet.

> **Oprindelig udbredelse:** USA og Mexico.

### LEVESTED

Arten findes i meget forskellige åbne, solrige levesteder: græsland, krat, åben skov, bjergskov, marker og kanten af veje og stier. Den undgår tæt skov og ørken. Den sidder på sten, væltede træer, stammer, brændestabler, hegn og husmure og søger ly i sprækker, huller og under bark og sten.

Øglen er dagaktiv og soler sig meget. Den er aktiv, når det er varmt, og trækker sig i skjul i både ekstrem varme og kulde. Hannerne har et territorium med høje udsigtspunkter, som de forsvarer med armbøjninger og hovednik og i sidste ende med kamp.

Føden er små leddyr, især insekter. Vinteren tilbringes i vinterhvile, hvis længde afhænger af klimaet. I milde egne er dyrene aktive det meste af året.

Læs mere: Vinterhvile og årstider

## Pasning

### TERRARIET

Der findes kun lidt viden om pasningen af netop *Sceloporus occidentalis*, så pasningen bygger på de krav, som de små, solelskende arter i slægten deler. Terriemålene er lånt fra *Sceloporus undulatus*, der har samme størrelse og levevis.

Et voksent dyr skal have et terrarie på mindst 80 × 40 × 40 cm (længde × bredde × højde). Et par eller en han med to hunner skal have mindst 100 × 50 × 50 cm. Større er bedre, for arten er hurtig og bruger hele terrariet. Låget skal være tætsluttende af net eller gitter, for arten springer godt.

Som bund bruges en blanding af sand og jord i 5-10 cm dybde, så øglen kan grave lidt og hunnen kan lægge æg. Læg bark, kork, skrå grene og flade sten i forskellige højder til solpladser og skjul. Grenene skal være mindst dobbelt så tykke som dyrets krop. Stenene skal stå stabilt direkte på bunden, for øglerne trækker sig ind i sprækker mellem dem. Placér den højeste solplads direkte under varmelampen, og lav skjul i både den varme og den kolde ende. Terrariet bliver tungt med bund og sten, så det skal stå på et solidt underlag.

Læs mere: Varme og temperatur

### TEMPERATUR

Om dagen skal temperaturen være 27-28 °C. Direkte under en varmelampe skal der være en solplads på 38-42 °C, målt på overfladen med et infrarødt termometer. Resten af terrariet skal være køligere, så øglen kan vælge, hvor den vil ligge. Om natten slukkes lampen, og temperaturen falder til 18-24 °C. Der behøves ingen ekstra varme, når rummet holder mindst 18 °C.

Både for lidt og for meget varme er skadeligt. Er det for koldt, bliver øglen sløv og æder dårligt. Er hele terrariet for varmt, graver den sig ned og trives ikke. Brug en termostat til lampen og to termometre, ét i den varme og ét i den kolde ende.

Dyr fra nordlige og højtliggende egne har naturlig vinterhvile. Den kan undværes, hvis lys og varme holdes oppe hele året, men den er den sikreste vej til regelmæssig yngel. Se afsnittet om parring.

### LUFTFUGTIGHED OG VAND

Luftfugtigheden skal være moderat, omkring 30-50 %. Arten lever i åbne, solbeskinnede områder og tåler ikke vedvarende dampende fugt, men bunden må heller ikke være støvtør. Tallet er et skøn ud fra levestedet.

Forstøv let en gang om dagen på sten og planter, så der dannes dråber, som øglerne kan slikke, og lad det tørre op i løbet af dagen. Stil desuden en lav, stabil skål med frisk vand, som skiftes dagligt. Sørg for god ventilation, så luften ikke står stille.

Læs mere: Luftfugtighed, forstøvning og ventilation

### LYS OG UVB

*Sceloporus occidentalis* er dagaktiv og solelskende og har brug for stærkt lys og UVB hele året. Brug et UVB-rør (Ferguson-zone 3) eller en kombineret UVB-metaldamplampe over solpladsen. Solpladsen skal ligge højst 30 cm fra UVB-kilden, for UVB-lys virker kun på kort afstand. Lyskilden skiftes efter producentens anvisning.

Der skal altid være et køligere og mere skyggefuldt sted. Hav lyset tændt mindst 12 timer om dagen, gerne efter årstiden, med omkring 14 timer om sommeren og 10 timer om vinteren, styret af et tænd-sluk-ur. Om natten skal der være mørkt.

Læs mere: Lys og UVB

### FODER

*Sceloporus occidentalis* er insektæder. I naturen spiser den fårekyllinger, edderkopper, flåter, skorpioner, myrer og biller og tager nu og da en mindre øgle. I terrarium bruges fårekyllinger, små kakerlakker, græshopper, melorme, silkeorme og voksmøllarver. Variation er vigtig: giv flere forskellige insektarter, og lad ikke melorme udgøre størstedelen. Insekter fanget med et net på en pesticidfri eng er et godt supplement om sommeren.

Foderdyrene skal være bløde og højst en tredjedel af bredden af øglens kæber. Voksne dyr fodres hver anden dag med så meget, som de æder i løbet af nogle minutter. Ungdyr fodres hver dag. Giv ikke mere, end dyret spiser, for arten bliver let for fed i terrariet.

Giv foderdyrene næringsrigt foder i et par dage, før de gives. Pudr dem med kalk uden D3 ved de fleste fodringer og med kalk med D3 hver tiende til fjortende dag til voksne dyr og hver uge til ungdyr.

Læs mere: Foderdyr: hold og avl Læs mere: Kalk, vitaminer og tilskud

### ADFÆRD OG HÅNDTERING

*Sceloporus occidentalis* er vagtsom, hurtig og territorial. Hannerne viser sig frem med armbøjninger, hovedniktninger og opblæst krop. Arten bliver ikke tam og egner sig ikke til håndtering. Den stresses let og smider halen, hvis den gribes. Tag aldrig fat i halen. Kortvarig håndtering til sundhedstjek og flytning er i orden. Dyr fra naturen skal have flere uger i ro for at falde til.

Arten kan holdes enkeltvis, i par eller som en han med to hunner i et stort terrarie med mange synsbarrierer. To hanner holdes aldrig sammen, selv ikke i et stort terrarie, og hunner kan også skændes. Jager dyrene hinanden, bider de, eller gemmer et dyr sig hele tiden, skal de skilles ad. Låget åbnes forsigtigt, for øglerne springer godt.

## Avl

### KØNSMODENHED OG KØNSBESTEMMELSE

Hannen har blå sortkantede pletter på siden af bugen og to blå felter på struben, en opsvulmet halerod og store porer på undersiden af lårene. Hunnen har svage eller ingen blå pletter og mørke tværbånd eller halvmåner på ryggen. Tegnene er tydeligst i parringstiden. Arten yngler første gang i foråret i sit andet leveår. Hunner skal være fuldvoksne og i god kondition, før de bruges i avl.

### PARRING

I naturen foregår parringen om foråret, fra slutningen af april til begyndelsen af juni. Brug vinterhvile for at få dyrene til at yngle regelmæssigt, og giv den kun til sunde, velnærede dyr: sluk lys og varme og hold dem ved 8-12 °C i fuldstændigt mørke og 60-70 % luftfugtighed, uden at noget bliver vådt, i otte til tolv uger. Giv vand, men intet foder i den periode. Tallene gælder for slægten generelt. Efter hvilen øges lys og varme gradvist over et par uger.

Hannen sættes ind til hunnen, eller de bor sammen i et stort terrarie. Han viser sine blå pletter, nikker og forfølger hende. Hunnen passer hverken æg eller unger. Giv hunnen ekstra insekter og kalk i æglægningstiden.

### ÆGLÆGNING OG KULD

Hunnen lægger æggene to til fire uger efter parringen, normalt fra juni til juli. Hun lægger ét til tre kuld om året på 3-17 æg, oftest omkring 8. Hun graver en lille grube i løs, fugtig jord, ofte om natten, og lægger æggene dér. Stil en æglæggekasse med fugtig sand-jordblanding, mindst 10 cm dyb, i terrariet. En hun uden et egnet sted kan holde æggene tilbage. Graver hun uden at lægge, eller går hun tydeligt med æg i flere uger, skal hun til dyrlæge.

### INKUBATION

Æggene er hvide og læderagtige og måler ca. 8 × 14 mm. De flyttes forsigtigt til en kasse med let fugtig vermiculit eller perlit uden at vende dem. Rugetemperaturen er ikke dokumenteret for arten; 27-30 °C er lånt fra *Sceloporus undulatus*. Æggene klækker efter omkring 60 dage. Hold fugten jævn, så æggene hverken tørrer ud eller tager for meget vand til sig.

### OPDRÆT AF UNGER

Nyklækkede unger måler 2-3 cm fra snude til kloak, og med hale er de dobbelt så lange. Sæt dem hver for sig eller i små grupper af samme størrelse i et mindre terrarie med samme temperatur, UVB og indretning som de voksne. Giv dagligt små insekter som springhaler, bananfluer, nyklækkede fårekyllinger og små melorme, drysset med kalk og D3 hver uge. Forstøv dagligt, og skil dyrene ad, hvis der er kampe.

## Sundhed og typiske fejl

*Sceloporus occidentalis* er hårdfør, når temperatur, lys og foder er rigtige. De typiske problemer er:

- Kalkmangel og knogleskørhed (metabolisk knoglesygdom) ved for lidt UVB og kalk. Det giver bløde kæber, krumme ben og rystelser.
- Underudvikling og afmagring ved for lav temperatur eller ensidig kost, især hos nyindførte dyr.
- Fedme ved for meget foder og for lidt motion.
- Indvoldsorme og mider, især hos dyr fra naturen. Få en afføringsprøve undersøgt, og tjek huden.
- Stress og skader ved for lidt skjul, for små terrarier eller flere hanner sammen, med bid og afkastede haler.
- Æglægningsproblemer, hvis hunnen ikke har en egnet æglægningsplads.
- Hudskifteproblemer ved for tør luft, hvor skæl sidder tilbage på tæer og hale.

Et sundt dyr er årvågent, har klare øjne, en fyldig hale og et fast greb. Søg dyrlæge med erfaring i krybdyr, hvis øglen taber sig, ikke spiser, er slap eller har hævelser i kæben.

Læs mere: Typiske sygdomme og tegn på sygdom

### Spørg altid dine kloge bekendte

Vejledningen er et godt sted at begynde, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskellige, og meget af det vigtigste lærer man af dem, der har holdt arten i årevis. Tal med en avler, en erfaren holder eller en dyrlæge med forstand på krybdyr og padder, før du anskaffer dyret - og igen, hvis noget ser forkert ud.